

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sulpici[i] Severi Presbyteri Opera Omnia

Sulpicius <Severus>

Amstelodami, 1665

Dialogus I. De virtutibus Monachorum Orientalium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11490

SULPICI SEVERI
DIALOGI TRES.

DIALOGUS I.

De virtutibus Monachorum Orientalium.

UM in unum locum ego & Gallus noster convenissemus, vir mihi & propter Martini memoriam (ex illius enim discipulis erat) & propter sua merita carissimus, intervenit nobis Posthumianus meus, nostri causa ab Oriente, quo se ante triennium patriam relinquens contulerat, regressus. Complexi hominem amantissimum, exosculatique genua & pedes ejus, cum uno atque altero spatio quasi obstupefacti, invicem flentes gaudio, deambulassemus: jactis in terram ciliciis confedimus. Tum prior Posthumianus me intuens: Cum essem, *inquit*, in remotis Ægypti, libuit ut ad mare usque procederem. Navim illinc onerariam offendi, quæ cum mercibus Narbonam petens, solvebat. Eadem nocte astare in somnis mihi visus es, & injecta me manu trahere, ut navim illam conscenderem, mox tenebras rumpente diluculo, cum eo loco, in quo quieveram, surrexissem, somnium meum ipse mecum reputans, tanto tui desiderio subito correptus sum, ut nihil cunctatus, navim conscenderem: tricesimo die Massiliam adpulsus, inde huc decimo pervenerim. Adeo prospera navigatio piæ adfuit voluntati. Tu modo, propter quem tot maria transnavigavimus, tantum terræ transcucurrimus, complectendum, perfruendumque te, remotis omnibus, trade. Ego vero, *inquam*, etiam cum tu in Ægypto morareris, totum semper animo & cogitatione versabat:

meque

Posthumianus meus.] Labitur Reatinus Victorius in vita S. Hieronymi, qui existimavit Severum in Ægyptum profectum, cum ipse Posthumiani professionem narret. Roswey-

rus.

1 Gallus

meque de te dies ac noctes cogitantem, totum tua caritas possidebat: nedum modo tibi æstimes puncto temporis defuturum, quo minus amore tuo pendens, te intuear, te audiam: tecum loquar: nullo penitus in secretum nostrum, quod hæc remotior cellula præstat, admissio. Nam hujus nostri, ut arbitror, Galli præsentiam non moleste feres: quia hoc adventu tuo, ut vides, perinde atque ego ipse, triumphat gaudio. Recte plane, *inquit* Posthumianus, in societate nostra ¹ Gallus iste retinebitur: quia etsi mihi parum cognitus est, pro eo tamen quod tibi est carissimus, non potest mihi non esse carus, maxime cum ex Martini sit disciplina. Neque gravabor quamlibet conferte vobiscum, ut poscitis, fabulari: quippe cum huc propter hoc venerim, ut me hujus Sulpicii mei (me autem utraque manu complectebatur) desiderio etiam verbosus impenderem. Enimvero, *inquam*, fatis probatis, quantum plus amor possit, qui nostri causa tot maria, tantumque terrarum emensus, à summo (ut ita dicam) solis egressu usque in ejus occidua venisti. Age ergo, & quia secreti inter nos, nec occupati sumus, & sermoni tuo vacare debemus, edisseras nobis velim omnem peregrinationis tuæ historiam, qualiter in Oriente fides Christi floreat, quæ sit sanctorum quies, quæ instituta monachorum, quantisque signis ac virtutibus in suis Christus operetur. Nam certe, quia in regionibus, inter ista quæ vivimus, ipsa nobis vita fastidio est: libenter ex te audiemus, si vel in eremo vivere Christianis licet. Ad hæc Posthumianus: Faciam, *inquit*, ut desiderare te video. Sed quæso prius ex te audiam, an isti omnes quos hic reliqueram sacerdotes, tales sint, quales eos antequam proficiscerer, noveramus. Tum ego: Absit, te, *inquam*, ista quærere, quæ aut una

mecum,

¹ Gallus iste.] Qui Martini discipulus, & Severi amicus intimæ admissionis fuit. Cujus etiam nomine Dialogum

II. inscripsit. Hieronymus: Et nuper Severus noster in Dialogo cui Gallo nomen posuit. In Ezech. xxxvi.

¹ Cili:

mecum, ut puto, nosti, aut si ignoras, non audire sit melius. Illud reticere non possum, non solum illos de quibus interrogas, nihil meliores quam noveras factos; sed unum illum nostri quondam amantem, in quo respirare ab istorum infectationibus solebamus, asperiores nobis fuisse, quam debuit. Nec vero quidquam in illum inclementius dicam, quia & amicum colui, & tunc etiam amavi, cum putabatur inimicus. Me autem hæc tacitis cogitationibus revolventem, admodum dolor iste compungit, pæne nos sapientis & religiosi viri amicitia destitutos, illum quondam tam amarum in nos esse potuisse. Verum hæc quæ mœroris plena sunt, relinquamus; te potius, ut dudum sponderas, audiamus. Ita, *inquit*, fiat Posthumianus. Quod cum dixisset, paullulum omnes conticuimus. Dein ¹ cilicium cui infederat, ad me propius admovit, atque ita exorsus est.

II. * Ante hoc triennium, quo tempore tibi Sulpici hinc abiens valedixi, ubi Narbona navim solvimus, quinto die portum Africæ intravimus, adeo prospera Dei nutu navigatio fuit. Libuit animo adire Carthaginem, ³ loca visitare sanctorum, & præcipue ⁴ ad sepulchrum Cypriani Martyris adorare. Quintodecimo die ad portum regressi, provectique in altum, Alexandriam petentes, reluctante Austro, ⁵ pæne in Syrtes illati sumus; quod providi nautæ caventes, jactis

¹ *Cilicium cui infederat.*] Paulo ante: *jactis in terram cilicis confedimus.* Unde patet solo infedisse, Orientalium modo.

² *Ante hoc triennium.*] Quæ sequuntur usque ad cap. xvi. ex Sulpicio vitis Patrum inserta sunt, sed ita ut quædam omittantur, quædam passim addantur. Vide Rosweydam, iv. Vitarum.

³ *Loca visitare sanctorum.*] Peregrinationes ad Martyria & loca sancta, jam tum invaluerant. De Jerosolymitana vide Hieronymum epist. xvii. ad Mar-

cellam, & Præfation. in iv. Comment. Jerem.

⁴ *Ad sepulchrum Cypriani Martyris adorare.*] Qui sub Decio passus. Vide Notas ad pag. 367. a. Eum Carthaginenses imprimis coluerunt, structo extra urbem ad littus maris templo magnifico. Festum quoque diem *ἡμέραν Κυπριανῶν*, in memoriam ejus instituerunt. *Euagvius* iv. Hist. xvi. ex Procopii Vandalicis, *Basilii* in Hexaemer.

⁵ *Pæne in Syrtes illati sumus.*] Syrtes duæ sunt, major & minor, loca impetuosa

jactis navim anchoris sistunt. Sub oculis autem terra continens erat, in quam scaphis egressi, cum vacua ab humano cultu omnia cerneremus, ego studiosius explorandorum locorum gratia longius processi, tribus fere millibus à litore parvum tugurium inter arenas conspicio; cuius tectum, ¹ sicut Sallustius ait, quasi carina navis erat, contiguum terræ, satis firmis tabulis constratum, ² non quod ibi vis imbrium ulla timeatur; fuisse autem illic pluviam, nequando quidem auditum est: sed quod ventorum ea vis est, ut si quando vel clementiori cœlo aliquantulus spirare flatus cœperit, majus in illis terris, quam in ullo mari naufragium sit. Nulla ibi semina, germina nulla proveniunt; quippe instabili loco arenibus arenis, ad omnem motum ³ ventorum cedentibus. Verum ubi averfa quædam à mari promontoria ventis resistunt, terra aliquantulum solidior, herbam raram atque hispidam gignit. Ea ovibus est pabulum satis utile. Incolæ lacte vivunt. Qui solertiores sunt, vel, ut ita dixerim, ditiores, hordeaceo pane utuntur. Ea ibi sola messis est, quæ celeritate proventus, per naturam solis sive aëris ventorum casus evadere solet. Quippe fertur à die jacti seminis, tricesimo die maturefcere. Consistere autem ibi homines non alia ratio facit, quam quod omnes tributo liberi sunt. Extrema siquidem Cyrenorum ora est, deserto illi contigua, quod inter Ægyptum & Africam interjacet, per quod olim ⁴ Cato Cæsarem fugiens, duxit exercitum. Ergo ut ad tugurium illud, quod eminus

con-
tuosa & atrociam, ob vadum frequentiam, & alternos pelagi motus: Mela 1. 7. Hinc barbaras Syrtis vocat Flaccus 11. Carm. Vide Lucan. ix. Sallust. Jugurth.

1 Sicut Sallustius ait.] In Jugurtha: ædificia Numidarum agræstium, quæ mapalia illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quasi navium carinae sunt.

2 Non quod ibi vis imbrium ulla timeatur.] Sallustius: cœlo terraque penuria

aquarum. Mela 1. 4. pleraque ejus ob situm cœli terrarumque deserta sunt.

3 Ventorum ea vis est.] Idque ob arenas ad omnem motum ventorum cedentes. Unde velut in mari, arenaceæ tempestates fluctusque, quibus integri etiam exercitus Cambyſis obruti sunt. Vide Herodotum.

4 Cato Cæsarem fugiens duxit exercitum.] De qua profectio, vide Lucanum 12.

conspexeram, pertendi, invenio ¹ senem in veste pellicea, molam manu vertentem. ² Consolatus accepit nos benigne, ejectos nos in illud litus exponimus, & ne statim repetere cursum possimus, ³ maris mollitie adtineri: egressos in terram (ut est mos humani ingenii) naturam locorum, cultumque habitantium voluisse cognoscere: Christianos nos esse: id præcipue quærere, an essent aliqui inter illas solitudines Christiani. Tum vero ille flens gaudio ad genua nostra provolvitur: iterum nos ac sæpius exosculatos invitatur ad orationem: deinde ⁴ impositis in terram vervecum pellibus facit nos discumbere. Apponit prandium sane locupletissimum, dimidium panem hordeaceum. Eramus autem nos quatuor, ipse erat quintus. ⁵ Fasciculum etiam herbæ intulit, cujus nomen excidit, quæ mentæ similis, exuberans foliis, saporem mellis præstabat; huius prædulci admodum suavitate delectati atque exfatiati sumus. Ad hæc subridens ego, ad Gallum meum, Quid, *inquam*, Galle, placetne tibi prandium, fasciculus herbarum, & panis dimidius viris quinque? Tum ille, sicut est verecundissimus, aliquantulum erubescens, dum fationem meam accepit; Facis, *inquit*, Sulpici, tuo more, qui nullam occasionem, si qua tibi porrecta fuerit, omit-

tis

¹ Senem in veste pellicea.] Quæ vestis ependytes dicitur scriptoribus Vitarum Patrum. Græcis ἐπέδνυξ vel ἐπέδνυξ, omne extimum vestimentum. Vita Antonii cap. xxxiii. *Lavit ependyten suum.* Vita Hilarionis: *pellicem habens ependyten.* Pelles ejusmodi Græca voce melotas vocabant, Hieron. præfat. in regulam Pachonii: *Et caprinam pelliculam quam meloten vocant.* Cassianus i. Instit. v. *Ultimus est habitus eorum pellicis caprina, quæ melotes vel pera appellatur.*

² Consolatus.] In vitis patrum: consolatus.

³ Maris mollitie.] Legendum malacia.

⁴ Impositis in terram vervecum pellibus.] Vita Patrum: *serinis pellibus.* De hoc ritu discumbendi, paulo ante, ad caput i. dictum.

⁵ Fasciculum etiam herbæ intulit.] Cassianus iv. Inst. xi. *Summe reputantur delicie, si herba sale condita, quam lapsanium vocant, aqua diluta, ad refectioem fratribus apponatur.* Et cap. xxxii. *Apud quos secta singulis mensibus porrorum folia, lapsania, sicut fructum, olive, pisciculi minuti saluti, quos illi mæmida vocant, summa voluptas est.* Unde Proverbium, *Lapsana zinera.* Dioscorides *λαψαν* vocat.

tis quin nos ¹ edacitatis fatiges, sed facis inhumane, qui nos Gallos homines cogis exemplo Angelorum vivere. Quamquam ego studio manducandi etiam Angelos manducare credam. Nam istum dimidium hordeaceum timeo vel solus attingere. Sed contentus sit hoc Cyrenensis ille, cui vel necessitas vel natura est esurire; vel postremo isti, quibus credo marina jactatio in ediam cibi fecerat. Nos procul à mari absumus; & quod tibi sæpe testatus sum, Galli sumus. Sed pergat hic potius explicare sui Cyrenensis historiam. Enimvero Posthuvianus ait, cavebo posthac cujusquam abstinentiam prædicare, ne Gallos nostros arduum penitus offendat exemplum. Statueram autem etiam cœnam Cyrenensis illius, vel consequentia (septem enim diebus apud ipsum fuimus) referre convivia. Sed superfedendum est, ne Gallus se æstimet fatigari. Cæterum postero die cum aliqui ex incolis ad nos visendos confluere cœpissent, cognoscimus illum hospitem nostrum esse ² presbyterum, quod summa nos dissimulatione celaverat. Deinde cum ipso ad ecclesiam processimus, quæ fere duobus millibus aberat, à conspectu nostro interjectu montis exclusa. Erat autem vilibus texta virgultis, non multo ambitiosior, quam nostri hospitis tabernaculum, in quo nisi incurvus quis non poterat consistere. Cum hominum mores quæreremus, illud præclarum animadvertimus, nihil eos neque emere, neque vendere. Quid sit fraus aut furtum, nesciunt. Aurum atque argentum, quæ prima mortales putant, neque habent, neque habere cupiunt. Nam cum ego presbytero illi decem nummos aureos obtulissim, ³ refugit, altiore consilio protestatus, *Ecclesiam auro non strui, sed potius destrui.* Aliquantulum ei vesti-

¹ Edacitatis fatiges.] Sæpe cum Gallo Sulpicius ob edacitatem, jocatur. Nam Septentrionales, ob frigoris & humorum abundantiam, cui quoque prava consuetudo accedit, voracissimi sunt.

² Presbyterum.] Quales parœcia, sive parochiæ, ut nunc vocantur, curatores, qui hodierni sunt curati. Salmas.

³ Refugit.] Vitæ Patrum, refutavit, habent.

ei vestimentorum indulsumus. Quod cum ille benigne accepisset, revocantibus nos ad mare nautis, discessimus.

III. Prosperoque cursu septimo die¹ Alexandriam pervenimus, ubi² fœda inter Episcopos atque monachos certamina gerebantur, ex ea occasione, quia congregati in unum sæpius Sacerdotes³ frequentibus decrevisse Synodis videbantur, ⁴ ne quis Origenis libros legeret, aut haberet: qui tractator sacrarum scripturarum peritissimus habebatur. Sed Episcopi quædam in libris ipsius infanitus scripta memorabant, quæ adfertores ejus defendere non ausi, ab hæreticis potius fraudulenter inserta dicebant: & ideo non propter illa, quæ in reprehensionem merito vocarentur, ⁵ etiam reliqua esse damnanda, cum legentium fides facile possit habere discrimen, ⁶ ne falsata sequeretur, & tamen catholice disputata retineret. Non esse autem mirum, si in libris neotericis & recens scriptis fraus hæretica fuisset operata, quæ in quibusdam locis non timuisset incidere Evangelicam veritatem. Adversum hæc Episcopi obstinatius renitentes pro potestate cogebant ⁷ recta etiam universa cum

¹ *Alexandriam pervenimus.]* Non quidem eodem anno, sed tamen paulo post quam Synodus contra Origenistas habita. *Baron.*

² *Fœda inter episcopos & monachos certamina.]* Non Oriens tantum, sed & Occidens eo tempore gravissimis contentionibus flagavit ob Origenis errores. Lis ex libris *κατὰ δόξαν* orta est. Eos Rufinus in Latinum transtulerat. Hinc errores illi in Latinas Ecclesias inventi. Quibus ut obviam iretur, Hieronymus aliam versionem eorum librorum adornavit A. C. cccxcix. & Romanam misit. Vide eum Epistola lxxv.

³ *Frequentibus decrevisse Synodis.]* Quarum hæc, cujus mentio fit, habita A. cccxcix. per Theophilum Alexandrin. Episcopum. In ea notati errores Origenis, & sectatores ejus condemnati. *Bar.*

⁴ *Ne quis Origenis libros legeret.]* Non hoc de omnibus Origenis libris intelligendum, sed illis tantum qui *κατὰ δόξαν* sunt. Errat ergo Severus. *Baronius.*

⁵ *Etiã reliqua esse damnanda.]* Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium & nonnullos Ecclesiasticos Scriptores Græcos pariter & Latinos, ut bona eorum diligamus, vitemusque contraria. *Hieronymus Epistola lxxvi.*

⁶ *Ne falsata sequeretur.]* Origenis scripta ab hæreticis corrupta fuisse, contendit etiam Rufinus, cumque secutus Sulpicius.

⁷ *Recta etiam universa cum pravis & cum ipso auctore damnare.]* Ita Ortho-

cum pravis & cum ipso auctore damnare: quia satis superque
sufficerent libri, quos ecclesia recepisset: respuendam esse penitus
lectionem, quæ plus esset nocitura insipientibus, quam profutura
sapientibus. Mihi autem ex illius libris quædam curiosus
indaganti, admodum multa placuerunt, sed nonnulla de-
prehendi, in quibus illum prava sensitse non dubium est,
quæ defensores ejus falsata contendunt. Ego miror unum
eundemque hominem tam diversum à se esse potuisse, ut
in ea parte qua probatur, neminem post Apostolos ha-
beat æqualem: in ea vero quæ jure reprehenditur: nemo
deformius doceatur errasse. Nam cum ab episcopis ex-
cerpta in libris illius multa legerentur, quæ contra catho-
licam fidem scripta constaret, locus ille vel maximam pa-
rabat invidiam, in quo editum legebatur, quia Dominus
Jesus, sicut pro redemptione hominis in carne venisset,
crucem pro hominis salute perpeffus, mortem pro homi-
nis æternitate gustasset, ita esset eodem ordine passionis
etiam diabolum redempturus: quia hoc bonitati illius pie-
tatiue congrueret, ut qui perditum hominem reformas-
set, prolapsum quoque Angelum liberaret. Cum hæc at-
que alia istiusmodi ab Episcopis proderentur, ex studiis
partium orta est seditio. Quæ cum reprimi sacerdotum
auctoritate non posset, scævo exemplo ad regendam eccle-
siæ disciplinam præfectus assumitur, cujus terrore² dispersi
fratres, ac³ per diversas oras monachi sunt fugati, ita ut
propositis edictis in nulla consistere sede sinerentur. Illud

me
xos calumniati sunt Origenistæ, & eo-
rum fautores historici, Sozomenus,
Socrates, Palladius & alii, quos Severus
noster, per errorem, secutus est. Idem.

1 Etiam diabolum redempturus.] Vide
Notas ad Vitam Martini cap. 24.

2 Dispersi fratres. Et ex Ægypto pul-
si. Theophilus ad Hieronymum, epist.
LXIX. Origenis hæresim in Monasteriis
Nitriæ quidam nequam & furiosi homines

severe & sandare cupientes, prophetica sale
fucisunt. Idem legatos in Palestinam
misit, qui & inde Origenistas expelle-
rent. Hieron. epist. LXX.

3 Per diversas oras Monachi sunt fuga-
ti.] Coercenda est freno veritatis hy-
perbole. Nam quod ad Monachos spe-
ctat, non nisi Origenistas, ut turbarum
auctores, expulsos esse, ex literis Theo-
phili ad Hieronymum patet. Baron.

me admodum permovebat, quod Hieronymus vir maxime catholicus, & sacræ legis peritissimus, ¹ Origenem secutus primo tempore putabatur, quem nunc idem præcipue, vel omnia illius scripta damnaret. Nec vero ausus sum de quoquam temere judicare: præstantissimi tamen viri & doctissimi ferebantur in hoc certamine dissidere. Sed tamen sive illud error est, ut ego sentio, sive hæresis, ut putatur, non solum reprimi non potuit multis animadversionibus sacerdotum, sed nequaquam tam late se potuisset effundere, nisi ² contentione crevisset. Istiusmodi ergo turbatione cum veni Alexandriam, fluctuabat. Me quidem episcopus illius civitatis benigne admodum, & melius quam opinabar excepit, & secum tenere tentavit. Sed non fuit animus ibi consistere, ubi ³ recens fraternæ cladis fervebat invidia. Nam etsi fortasse videantur parere Episcopis debuisse, non ob hanc tamen causam multitudinem tantam sub Christi confessione viventem, præfertim ab Episcopis oportuisset affligi.

IV. Igitur inde digressus, ⁴ Bethleem opidum petii, quod ab Hierosolymis sex millibus disparatur, ab Alexandria autem ⁵ sedecim mansionibus abest. Ecclesiam loci-

¹ *Origenem secutus primo tempore putabatur.*] Valida hæc in Occidente opinio fuit, & plurimi exemplum ejus sequebantur. Hinc coactus Hieronymus, ut se purgaret, libros *ἀπὸ τῶν ὀργάνων*, post Rufinum, qui eos interpolat, vertere, & Apologiam scribere cœpit. Vide eum Epist. lxxvi. & adv. Rufinum, Apol. II. *Eodem fervore quo Origenem laudavimus, nunc damnatum toto orbe damnemus.*

² *Contentione crevisset.*] Nam ejectione Nitria Monachi, Constantinopolim fugerunt, ac de Theophilo apud Johannem Chrysoptomum graviter conquesti sunt. Ille apud Theophilum, pro exulibus, intercedit, sed frustra. Hinc contentio inter eos, maxime Epipha-

nium Cypri Episcopum, & Chrysoptomum. Hinc infinita Ecclesiarum mala fluxerunt. *Sozomen. VIII. 15, 16. Socrat. VI. 13.*

³ *Recens fraternæ cladis fervebat invidia.*] Alludit ad Monachos à Theophilo pulsos. Quam invidiam auxit, quod ab eodem expulsus est Paulus Episcopus, idemque confessor, cui apud Imperatorem Hieronymum favisse, Rufinus loco criminis ei objicit. Vide eum II. Apol. contra Rufin.

⁴ *Bethleem opidum petiit.*] Hieron. in vita Paulæ: *Bethleem ingressa, & in specum Salvatoris introiens, postquam vidit sacrum virginis diversorium & stabulum, &c.*

⁵ *Sedecim mansionibus.*] Vita Antonii cap. lrv.

ci illius Hieronymus presbyter regit: nam parochia, est Episcopi, qui Hierosolymam tenet. Mihi jam pridem Hieronymus superiore illa mea peregrinatione compertus, facile obtinuerat, ut nullum mihi expetendum rectius arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotemque virtutum, non solum Latinis atque Græcis, sed & Hebræis etiam ita litteris institutus est, ut se illi in omni scientia nemo audeat comparare. Miror autem, si non & vobis per multa

cap. LIV. ad primam mansionem Alexandriae, quæ appellatur Chæreum. Græce *μνη*, certus & status in itinere interquiescendi locus. Quæ dicta etiam *ἁλλασα* & *συσημῶσα*. Rosweyds.

1 Hieronymus presbyter. Vulgo dicunt Hieronymum Ecclesie Romanæ presbyterum fuisse. Sic in vitis patrum, in Basilio. Contra est Hieronymus ipse, qui Antiochiæ se ordinatum asserit. Idem.

2 Nam parochia. Ex verbo *παροικεῖν* factum est nomen *παροικία*, quod non solum de Ecclesie parœcia accipiebatur, sed etiam dicecæana totius civitatis. Nam nomen *παροικία* etiam pro dicecesi civitatis usurpatum est, ut & contra *διακείσις* pro parœcia, id est, pro membro particulari & regionali universæ civitatis Ecclesie. Falluntur autem viri docti qui putant in his vocibus *παροικεῖν* & *παροικία*, dum hoc sensu sumuntur, significationem inesse peregrinationis, cum incolatum simpliciter denotent, & *παροικεῖν* idem omnino sit quod *κατοικεῖν*. Hæc est origo *παροικιῶν* & *παροικιστῶν πόλιν* ἢ *ἐκκλησιῶν*. Quæ vox aliquando plurium minutarum Ecclesiarum completionem significat, & unam Ecclesiam civitatis in plures dispersitam minores conventus. Aliquando minores illos cœtus, qui ut Ecclesiarum nomine vocitabantur, ita etiam *παροικιῶν*.

Ut ecce Ecclesie in Epistola Innocentii ad Decentium sunt majores Ecclesiastici conventus, quas & *παροικίας* indigitarunt, cum omnes Ecclesie nostræ intra civitatem sint constitutæ, id est, omnes *παροικίας*. Alioquin circa illa ipsa tempora *parœcia* distinguebatur ab Ecclesia, præcipue in Africana Ecclesia: quia Ecclesie nomen proprie sumebatur de matrice & principali Ecclesia. Sic Canon xix. codicis Africani, *Tempore sane quo non communicat, nec in sua Ecclesia vel parœcia communicet*. Malim tamen hoc ibi intelligi *ἐκκλησιῶν*, ut parœciam exponat, quam dixerat Ecclesiam. Illud vero certum est eo tempore in Ecclesiis Occidentis *παροικίαν* appellatam, quæ pars esset Ecclesie civitatis, Basilicam nempe particularem, cui unus presbyter præerat, in qua sacramenta administrabantur, & conciones dicebantur. Totam autem civitatem Ecclesiasticam sub presbyterio suo vel Episcopo quæ ex multis ejusmodi parœciis constabat, vocata fuit *διακείσις*. *Διοικήσις* plures provincias metropolitanas & Ecclesiasticas complectebatur, id est, *ἐπαρχίας*. *Ἐπαρχία*, sive provincia plures *παροικίας*, sive sedem Episcopalem cum territoriis suis, sive *ἐνοχίαις*. Infimis Latinitatis & Græcæ temporibus dicecesis etiam dicta est quæ olim fuit *παροικία*. Salmas.

1 Nam

multa quæ scripsit opera compertus est, cum per totum orbem legatur. Nobis vero, *Gallus inquit*, nimium nimiumque compertus est. Nam ante hoc quinquennium quendam illius libellum legi, in quo tota nostrorum natio monachorum ab eo vehementissime vexatur & carpitur. Unde interdum Belgicus noster valde irasci solet, quod dixerit, *nos usque ad vomitum solere satiari*. Ego autem illi viro ignosco; atque ita sentio, de Orientalibus illum potius monachis, quam de Occidentalibus disputasse. Nam edacitas in Græcis gula est, in Gallis natura. Tum ego; Scholastice, *inquam*, Galle defendis gentem tuam; sed quæso te, liber iste, nunquid hoc solum vitium damnat in monachis? Immo vero, *inquit*, nihil penitus omisit, quod non carperet, laceraret; præcipue avaritiam, nec minus vanitatem infectatus est. Multa de superbia, non pauca de superstitione differuit; vere fatebor, pinxisse mihi videtur vitia multorum. Cæterum de familiaribus virginum & monachorum, atque etiam clericorum; quam vera, quam fortia disputavit. Unde à quibusdam, quos nominare nolo, dicitur non amari. Nam sicut Belgicus noster irascitur, edacitatis nimiam nos notatos; ita illi fremere dicuntur, cum in illo opusculo scriptum legunt, *Cælibem spernit virgo germanum fratrem, querit extraneum*. Ad hæc ego; Nimium, *inquam*, Galle progredieris; cave ne & te aliquis, qui hæc fortassis agnoscit, exaudiat, teque una cum Hieronymo incipiat non amare. ¹ Nam quia scholasticus es, non immerito te versu Comici illius admonebo; *Obsequium amicos, veritas odium parit*. Tua nobis potius, ut cœperas, Posthumiane, repetatur Orientalis oratio. Ego, *inquit*, ut dicere institueram, apud Hieronymum sex mensibus fui; cui

¹ Nam quia scholasticus es.] Accepta vox pro erudito. Paschasius VIII. 19. Hic Eulogius Scholasticus erat, secularibus literis eruditus. Et VIII. 26. fuit discipli-

narum liberalium scholasticus. Hieron. Catal. Illustr. Scriptor. cap. xcix. Serapion ob elegantiam ingenii, cognomen scholastici meruit.

cui jugis adversus malos pugna, perpetuumque certamen. Concivit odia perditorum. ¹Oderunt eum hæretici, ²quia eos impugnare non desinit; oderunt clerici, quia vitam eorum infectatur, & crimina. Sed plane eum boni omnes admirantur, & diligunt; nam qui eum hæreticum esse arbitrantur, insaniunt. Vere dixerim, catholica hominis scientia, sana doctrina est. Totus semper in lectione, totus in libris est; non die, non nocte requiescit; aut legit aliquid semper, aut scribit. Quod nisi mihi fuisset fixum animo, & promissum, Deo teste, propositam eremum adire, vel exigui temporis punctum à tanto viro discedere noluissem. Huic ergo traditis atque commissis omnibus meis, omnique familia, quæ me contra voluntatem animi mei secuta tenebat implicitum, exoneratus quodammodo gravi fasce penitus ac liber, regressus Alexandriam visitatis ibi fratribus, ac ³superiorem inde Thebaida, id est, ad Ægypti extrema contendit. Ibi enim vastæ patentis eremi solitudines plurimum ferebantur habere monachorum.

V. Longum est, si omnia cupiam referre, quæ vidi; tamen pauca perstringam è pluribus. ⁴Haud longe ab eremo contigua Nilo, multa sunt monasteria. Habitabant uno

¹ Quia eos impugnare non desinit.] Cum adversus hæreticos agendum esset magnis semper atque vehementibus spiritibus insurrexit. De seipso: *Cætes latrant pro Dominis suis: tu non vis me latrare pro Christo?* 1. Apol. 1.

² Oderunt eum hæretici.] Origenista, quorum in Occidente caput Rufinus Presbyter, qui tres libros contra Hieronymum, acerbissimo stilo, scripsit. De hoc vide Baronium ad A. C. cccc.

³ Superiorem inde Thebaida] Ægyptus olim varie divisa, seu provincias seu diocæses spectes. Sæpe occurrit inferior & superior. Socrates IV. 18. supe-

riorem opponit Alexandria. Fere Thebais & Ægyptus inter se distinguuntur. Hieronymus in vita Pauli: *Multas apud Ægyptum & Thebaidem tempestas sæva populata est.* Ptolemæus Thebaidem superiorem facit Ægyptum, reliqua inferiorem. Thebaida, sæpe pro Thebaide, casu nominandi. Duplex erat, inferior & superior. In vitis Patrum sæpe.

⁴ Haud longe ab eremo contigua Nilo, multa sunt monasteria.] Quam illustrata fuerit Ægypti eremus Monachorum classibus, Chrysostomus narrat Homilia VIII. in Matth. cap. 11. *καὶ τοὶ ἐλθὼν εἰς τὸν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου*

uno loco plerumque centeni; quibus summum jus est, sub Abbatis imperio vivere, nihil arbitrio suo agere, per omnia ad nutum illius potestatemque pendere. Ex his, si qui majorem virtutem mente conceperint, ut acturi ¹solitariam vitam se ad eremum conferant, non nisi permitte Abbate discedant. Hæc illorum prima virtus est, parere alieno imperio. Transgressis ad eremum, Abbatis illius ordinatione, panis, vel quilibet cibus alius ministratur. Casu per illo dies, quibus illo adveneram, cuidam, qui nuper ad eremum secesserat, neque amplius ab hoc monasterio, quam sex millibus tabernaculum sibi constituerat, panem Abbas per duos pueros miserat, quorum major habebat ætatis annos quindecim, minor ²duodennis erat. His ergo inde redeuntibus, aspis miræ magnitudinis fit obviam, cujus occursum nihil perterriti, ubi ante pedes eorum venit, quasi incantata carminibus ³cærulea colla deposuit. Minor è pueris manu adprehensam, ac pallio involutam ferre cœpit. Deinde monasterium quasi victor ingressus, in occursum fratrum, inspectantibus cunctis, captivam bestiam, resoluto pallio, non sine jactantiæ tumore deposuit. Sed cum infantium fidem atque virtutem cæteri prædicarent, Abbas ille altiori consilio, ne infirma ætas insolesceret, virgis utrumque compescuit, multum objurgatos, *cur ipsi, quod per eos Dominus operatus fuerat,*

Ἐραδεία πάντος βελτίω τῶ ἐρη-
μον ὄψι γερηνηδύω καὶ χροὸς ἀσχε-
λων μυεῖς ἐν ἀνθρώπων ἀγίωσι.
Sic & Epiph. Hæref. lxxx. contra Maf-
falianos. Vita Antonii, cap. xxxi. Erant
ibi monasteria tanquam tabernacula, plena
divinis choris psallentium, legentium,
orantium.

¹ Solitariam vitam.] Ruffinus de vitis
Monachorum Ægypti, in vitis Patrum,
lib. vi. Commanent per eremum dispersi
& separati cellulis, sed charitate connexi.

pro-
Ob hoc autem dirimuntur habitaculis, ut
in silentii quiete & intentione mentis divi-
na sectantes, nec vox aliqua, nec occursum
ullus, aut sermo aliquis otiosus obturbet.
Sunt alii in suburbanis locis, alii per rura,
plures autem per eremum dispersi.

² Duodennis.] Ita legit Gifelinus, pro
duodecennis. Vide notas ejus.

³ Cærulea colla.] Sic meliores libri ex
illo Virgilii:

Attollentem iras, & cærulea colla tamen-
tem. Gifelin.

1 Ægyptii

prodidissent. Opus illud non suæ fidei, sed divinæ fuisse virtutis; discerent potius, Deo in humilitate servire, non in signis & virtutibus gloriari: quia melior esset infirmitatis conscientia, virtutum vanitate. Hoc ubi ille monachus audivit, & periclitatos infantulos serpentis occursum, & ipsos insuper multa verbera victo serpente meruisse, abbatem obsecrat, ne sibi post hæc panis ullus, aut cibus aliquis mitteretur. Jamque octavus dies fuerat emensus, quo se homo Christi intra periculum famis ipse concluderat; arebant membra jejunio, sed deficere mens cælo intenta non poterat; corpus inedia fatiscebat, fides firma durabat. Cum interim admonitus Abbas ille per spiritum, ut discipulum visitaret, pia sollicitudine cognoscere cupiens, qua vitæ substantiâ vir fidelis aleretur, qui ministrari sibi panem ab homine nolisset, ad requirendum eum ipse proficiscitur. Ille ubi eminus senem venire conspexit, occurrit; agit gratias, ducit ad cellulam, cum ingressi pariter ambo, conspiciunt palmiciam sportam calido pane congestam, foribus affixam de poste pendere. Ac primum calidi panis odor sentitur, tactu vero, ac si ante paullulum focus esset ereptus, ostenditur. Ægyptii tamen panis forma non cernitur. Obstupescit ambo, munus cælestis cognoscunt. Cum ille hoc Abbatis adventui præstitum fateretur, Abbas vero illius fidei ac virtuti id potius adscriberet, ita ambo cælestem panem cum multa exultatione fregerunt. Quod cum senex ad monasterium post regressus fratribus retulisset, tantus omnium incenderat ardor animos, ut certatim ad eremum & sacras solitudines ire properarent; miseros se fatentes, qui diutius in congregatione multorum, ubi humana esset patienda conversatio, resedissent.

Ægyptii tamen panis forma non cernitur.] Panes Monachorum Ægypti dicebantur paximates seu paximacia. Sui-

VI. In
das: διπυρῶ ἄρτος ὁ ὠρεῖται
μαίης λεζαίμων πῦξάμας. Frequens
vox in vitis Patrum.

I DNAS

VI. In hoc monasterio ¹ duos ego senes vidi, qui jam ² per quadraginta annos ibi degere, ita ut nunquam inde decesserint, ferebantur, quorum prætereunda mihi commemoratio non videtur; siquidem id de eorum virtutibus, & Abbatis ipsius testimonio, & omnium fratrum audierim sermone celebrari, quod unum eorum sol nunquam vidisset epulantem, alterum vidisset iratum nunquam. Ad hæc Gallus, me intuens: O si vester ille (nolo nomen edicere) nunc adesset, vellein admodum istud audiret exemplum; quem in multorum sæpe personis nimium experti sumus, vehementer irasci; sed tamen, quia inimicis suis, quantum audio, nuper ignovit, si istud audiret, magis magisque proposito confirmaretur exemplo, præclaram esse virtutem, iracundia non moveri. Nec vero inficiabor justas illi causas irarum fuisse; sed ubi durior pugna, ibi gloriosior est corona. Unde quendam, si agnoscis, censeo jure laudandum, quod cum eum libertus deseruerit ingratus, miseratus est potius, quam insectatus abeuntem. Sed neque illi irascitur, à quo videtur abductus. Ego autem, nisi istud vincendæ iracundiæ Posthumianus prodidisset exemplum, graviter irascerer discessione fugitivi: sed quia irasci non licet, tota istorum commemoratio, quæ nos compungit, abolenda est. Te, *inquam*, Posthumiane, te potius audiamus. Faciam, *inquit*, Galile quod præcipis, quatenus tam studiosos audiendi esse vos video. Sed mementote, quia non sine fenore istum apud vos depono sermonem; libens præsto quod poscitis: dummodo paullo post quod poposcero, non negetis. Nos vero, *inquam*, habemus, in quo tibi mutuuum vel sine fenore restituere possimus. Sed tamen quicquid putaveris, impe-

¹ *Duos ego senes vidi.*] Quæ hic de duobus senibus narrantur sine nomine, hoc de Pæsio & Joanne narrat Cassianus v. Institut. capite xxvii. Idem

habetur apud Pelagium lib. i v. num. 24. ² *Per quadraginta annos.*] Alii sexaginta, ut Onuphrius Paphnutii præceptor, & alii in Vitis Patrum.

imperato, dummodo ut cœperas, desiderii nostri satisfacias. Valde enim nos delectat tua oratio. Nihil, inquit Posthumianus, vestra studia fraudabo: & quia eremita unius incipientis agnovistis virtutem, referam adhuc vobis pauca de plurimis.

VII. Ergo ubi prima eremi ingressus sum, duodecim fere à Nilo millibus, (habebam autem unum è fratribus ducem, locorum peritum) pervenimus ad quendam senem monachum, sub radice montis habitantem. Ibi, quod in illis locis rarissimum est, puteus erat. Bovem unum habebat, cujus hic erat totus labor, impulsa rotali machina aquam producere. Nam fere mille aut amplius pedum, putei profundum ferebatur. Hortus illic erat multis oleribus copiosus: id quidem ¹ contra naturam eremi, ubi omnia arentia, exusta solis ardoribus, nullius unquam feminis vel exiguam radicem ferunt. Verum hoc sancto illi labor cum pecore communis, & propria præstabat industria. Frequens enim irrigatio aquarum tantam pinguedinem arenis dabat, ut mirum in modum vivere atque fructificare horti illius olera videremus. Ex iis igitur una cum domino bos ille vivebat. Nobis quoque ex ea copia, cœnam sanctus dedit. Ibi vidi, quod vos Galli forte non creditis, ollam cum oleribus, quæ nobis in cœnam præparabatur, ² sine igne fervere. Tanta vis solis est, ut quibuslibet coquis etiam ad Gallorum pulmenta sufficiat. Post cœnam autem jam inclinante vespera, invitat nos ad arborem

¹ *Contra naturam eremi.*] Eremos ita describit Hieron. Proœmio in Amos ad Panmachium: nullus est viculus, ne agrestes quidem case & furnorum similes, quas *Afri* appellant mapalia. Et quia humo arida atque arenosa nihil omnino frugum gignitur, cuncta sunt plena pastoribus, ut sterilitatem terræ compensent pecorum multitudine. Idem Epist. 1. ad Heliodorum: *O desertum floribus Christi vernans! O*

solitudo, in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi, civitas magni regis extruitur! O eremus familiaris Deo gaudens! Incommoda vitæ anachoreticæ latius ostendit Fr. Spanhemius 11. Dub. c. & 111. 1.

² *Sine igne fervere.*] Frequens id in Africa. Quin & ferrum nimio solis ardore mollescere scribunt qui interiorem Libyam perlustrarunt.

rem palmam, cujus interdum pomis uti solebat: quæ fere duobus millibus aberat. Nam ¹ hæ tantum in eremo arbores, licet raro, habentur tamen. Quod utrum follers antiquitas procuraverit, an solis natura gignat, ignoro: nisi si Deus præsciis habitandam quandoque à sanctis eremum, hæc fervis suis paraverit. Ex majore enim parte, qui intra illa secreta consistunt, cum alia ibi germina nulla succedunt, ² istarum arborum pomis aluntur. Ergo ubi ad illam, ad quam nos humanitas nostri hospitis ducebat, arborem pervenimus, leonem ibi offendimus; quo viso, ego & ille dux meus intremuimus, sanctus vero ille incunctanter accessit; nos, licet trepidi, secuti sumus. Fera paululum (cerneres imperatam à Deo) modesta discessit, & constitit; dum ille adtigua ramis humilioribus poma decerperet. Cumque plenam palmulis manum obtulisset, accurrit bestia, accepitque tam libere quam nullum animal domesticum; & cum comedisset, abscessit. Nos hæc intuentes, & adhuc trementes, facile potuimus expendere, quanta in illo fidei virtus, & quanta in nobis esset infirmitas.

VIII. Alium æque singularem virum vidimus, ³ parvo tugurio, in quo non nisi unus recipi posset, habitantem. De hoc illud ferebatur, quod lupa ei solita erat adstare cœnanti; nec facile unquam bestia falleretur, quin illi ad legitimam horam refectiois occurreret, & tamdiu pro foribus exspectaret, donec ille panem, qui cœnulæ superfuisset, offerret; illam manum ejus lambere solitam; atque ita quasi impleto officio, & præstita consolatione discedere. Sed forte accidit, ut sanctus ille, dum fratrem

qui

¹ Hæ tantum in eremo arbores.] Vide Notas ad 1. Histor. pag. 77.b.

² Istarum arborum pomis aluntur.] Hieron. in Vita Pauli Eremitæ: Cibum & vestimentum ei palma præbebat.

³ Parvo tugurio, in quo non nisi unus

recipi posset.] Sic Hilarion: æstus & pluvias brevi tuguriunculo declinavit, quod junco & carice texerat. Extructa deinceps brevi cellula, latitudine pedum quatuor, altitudine pedum quinque, ut sepulchrum potius quam domum putares.

qui ad eum venerat, deducit abeuntem, diutius abesset, & non nisi sub nocte remearet. Interim bestia ad consuetudinarium illud cœnæ tempus occurrit. Vacuam cellulam, cum familiarem patronum abesse sentiret, ingressa, curiosius explorans ubinam esset habitator; casu contigua cum panibus quinque ¹ palmicia sportella pendeat. Ex his unum præsumit, & devorat; deinde perpetrato scelere discedit. Regressus eremita, vidit sportulam dissolutam, non constante panum numero. Damnum rei familiaris intelligit, ac prope limen panis absumpti fragmenta cognoscit. Sed non erat incerta suspicio, quæ furtum persona fecisset. Ergo cum sequentibus diebus secundum consuetudinem bestia non venisset, nimirum audacis facti conscia, ad eum venire diffimulans cui fecisset injuriam, ægre patiebatur eremita, se alumnæ solatio destitutum. Postremo illius oratione revocata, septimum post diem affuit, ut solebat ante, cœnanti. Sed ut facile cerneret verecundiam pœnitentis, non ausa propius accedere, dejectis in terram profundo pudore luminibus, quod palam licebat intelligi, quandam veniam precabatur; quam illius confusionem eremita miseratus, jubet eam propius accedere, ac manu blanda caput triste permulcet. Dein pane duplicato ream suam refecit. Ita indulgentiam consecuta, officii consuetudinem deposito mœrore reparavit. Intuemini quæso Christe etiam in hac parte virtutem, cui sapit omne quod brutum est, cui mite est omne quod sævit. Lupa præstat officium, lupa furti crimen agnoscit, lupa conscio pudore confunditur; vocata adest, caput præbet; & habet sensum indultæ sibi veniæ, sicut pudorem gessit errati. Tua hæc virtus Christe, tua sunt hæc Christe miracula. Etenim quæ in tuo nomine operantur servi tui, tua sunt; & in hoc ingemiscimus, quod majestatem tuam feræ sentiunt, homines non verentur.

IX. Ne

¹ *Palmicia sportella.* Quales Monachi | mulque fiscellas junco texens, amulabatur
 texebant. Vita Hilarionis cap. III. Si- | *Ægyptiorum Monachorum disciplinam.*

¹ *Virunt*

IX. Ne cui autem hoc incredibile forte videatur, majoramemorabo. Fides Christi adest, me nihil fingere, neque incertis auctoribus vulgata narrare: sed quæ mihi per fideles viros comperta sunt, explicabo. Habitant plerique in eremo sine ullis tabernaculis, quos Anachoretas vocant. ¹ Vivunt herbarum radicibus: nullo unquam certo loco consistunt, ne ab hominibus frequententur. Quas nox coegerit, sedes habent. Ad quendam igitur hoc ritu atque hac lege viventem, duo ² ex Nitria monachi, licet longe & diversa regione, tamen quia olim ipsis in monasterii conversatione carus & familiaris fuisset, auditis ejus virtutibus, tetenderunt: quem diu multumque quæsitum, tandem mense septimo repererunt extremo illo deserto, quod est Memphis contiguum, demorantem: quas ille solitudines jam per annos duodecim dicebatur habitare. Qui licet omnium hominum vitaret occursum, tamen agnitos non refugit, seque carissimis per triduum non negavit. Quarto die aliquantulum progressus, cum prosequeretur abeuntes, ³ leenam miræ magnitudinis ad se venire conspiciunt. Bestia licet tribus repertis, non incerta quem peteret, Anachoretæ pedibus advolvitur, & cum flexu quodam & lamentatione procumbens indicabat gementis pariter & rogantis affectum. Movit omnes, & præcipue illum, qui se intellexerat expetitum. Præcedentem

¹ Vivunt herbarum radicibus.] Mira Ascetarum abstinencia. Qui multoties herbis tantum, quæ in deserto existebant, alebantur. Sic Josaphat & alii in vitis Patrum. Vide etiam Sozomenum vi. Hist. 28.29.30.31.32.33.34. Niphorum xi. 14. & seq. qui vitam moresque priscorum Ægypti, Palæstinæ, Syriæ, Monachorum accurate describunt, & huic Dialogo illustrando imprimis faciunt, una cum Vitis Patrum.

² Ex Nitria.] Καλῶς (εἰ τὸ ἕως ἔργου τῆ-

τον Νιτρίαν. καὶ ὅτι καὶ μὴ τις ἐστὶν ὁ μῦθος ἐν ἧ τὸ νίτρον συλλέγεται. Sozomen. vi. 31. Alio nomine tractus ille Sceti appellatur, in quo Nitria, & Cellia, loca monasteriis maxime per universam Ægyptum frequentata. Cellia à cellis Monachorum dicta, quod ibi ἀποσπίδω essent μναχικὰ οἰκήματα πολλὰ.

³ Leenam miræ magnitudinis.] Similis historia in Palladio habetur de Macario. Vide Vitas Patrum libro octavo.

tem sequuntur. Nam præiens, & subinde restans, subinde respectans, facile poterat intelligi, id eam velle, ut quo illa ducebat, Anachoreta sequeretur. Quid multis? Ad speluncam bestię pervenitur, ubi ille adultos jam quinque catulos male feta nutriebat: qui, ut clausis luminibus ex alvo matris exierant, cæcitate perpetua tenebantur. Quos singulos de rupe prolatos, ante Anachoretę pedes mater exposuit. Tum demum sanctus animadvertit, quid bestia postularet; invocatoque Dei nomine, contrectavit manu lumina clausa catulorum: ac statim cæcitate depulsa, apertis oculis bestiarum diu negata lux patuit. Ita fratres illi, Anachoreta quem desiderabant visitato, cum admodum fructuosa laboris sui mercede redierunt: qui in testimonium tantę virtutis admissi, fidem sancti, gloriam Christi, quę per ipsos esset testificanda, vidissent. Mira dicturus sum. Leænā post dies quinque ad auctorem tanti beneficii revertisse, eidemque inusitatę ferę pellem pro munere detulisse: qua plerumque sanctus ille quasi amiculo circumtectus, non dedignatus est munus per bestiam fumere, cujus alium potius interpretabatur auctorem.

X. Erat etiam alterius Anachoretę in illis regionibus nomen illustre, qui in ea parte deserti ¹ quę Syenis jungitur, habitabat. Hic cum primum se ad eremum contulisset, & herbis herbarumque radicibus, quas prædulces interdum, & saporis eximii fert arena, victurus, ignarus germinis eligendi, noxia plerumque carpebat. Nec erat facile vim radicum sapore discernere: quia omnia æque dulcia: sed pleraque occultiore natura virus lethale cohibebant. Cum ergo edentem vis interna torqueret, & immensis doloribus vitalia universa quaterentur, ac frequens vomitus cruciatibus non ferendis ipsam animę sedem stomacho

¹ Quę Syenis jungitur.] Syene, urbs Nilum sita, quam hodie Asiam vocant. Vide Strabonem XVI I.

macho jam fatifcente diffolveret, omnia penitus quæ essent edenda formidans, septimum in jejuniis diem spiritu deficiente ducebat. Tum ad eum fera, cui¹ ibicis est nomen, accessit. Huic propius astanti, fasciculum herbarum, quem collectum pridie attingere non audebat, objecit. Sed fera, quæ virulenta erant, ore discutiens, quæ innoxia noverat, eligebat. Ita vir sanctus ejus exemplo quid edere, quid respicere deberet, edoctus, & periculum famis evasit, & herbarum venena vitavit. Sed longum est de omnibus, qui eremum incolunt, comperta nobis, vel audita memorare. Annum integrum & septem fere menses intra solitudines constitutus exegi, magis virtutis admirator alienæ, quam quod ipse tam arduum atque difficile potuerim tentare propositum. Sæpius tamen cum fene illo, qui puteum & bovem habebat, habitavi.

XI. ² Duo beati Antonii monasteria adii, quæ hodieque ab ejus discipulis incoluntur. Ad eum etiam locum, in quo beatissimus ³ Paullus primus eremita ⁴ est diversatus, accessi. ⁵ Rubrum mare vidi: ⁶ jugum Sina montis ascendi, cujus summum cacumen cælo pœne contiguum, nequaquam

¹ Cui ibicis est nomen.] De ibicibus vide Plinium VIII. 53.

² Duo beati Antonii monasteria adii.] De quo vide vitas Patrum, cum Notis Rosweydi. Martyrol. Roman. XVII. Jan. In Thebaide S. Antonii Abbatis, qui multorum Monachorum pater, vita & miraculis præclarissimus vixit. Quor ab eo Monasteria condita, vide apud Baronium ad A. CCCXXVIII.

³ Paullus primus eremita.] Ita communiter antiqui. Hieron. in vita Pauli. Cassianus Collat. XVII. 6. Quidam ad ipsum Eliam & Johannem Baptistam retulerunt. Idem Cassianus & Hieronymus vita Pachomii cap. I. Sozomenus I. 12. Niceph. VIII. 39. & alii plurimi. Hieronymus Epist. XXII. ad Eustochium: Hujus vita auctor Paulus, illu-

strator Antonius, princeps Johannes Baptistasuit. Eremitæ autem alias anachoretæ dicti, id est, secessores, qui prius in cœnobiis instituti, solitudinis elegerunt secreta. Cassian.

⁴ Est diversatus.] Quem locum describit Hieronymus in vita ejus cap. IV. Sæxus mons, ad cujus radicem haud procul erat grandis spelunca, quæ lapide claudebatur. Intus grande vestibulum, quod aperto desuper cælo, patulis diffusarum vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens. Igitur adamoto habitaculo, omnem ibidem in orationibus & solitudine duxit ætatem.

⁵ Rubrum mare vidi.] Vide Notas ad I. Hist. pag. 44. b. 76. a. 77. b.

⁶ Jugum Sina montis ascendi.] Vide Notas ad I. Hist. pag. 81. b.

quam adiri potest. Inter hujus recessus Anachoreta esse aliquis ferebatur, quem diu multumque quæsitum videre non potui, qui fere jam ante quinquaginta annos à conversatione humana remotus, nullo vestis usu, ¹ fetis corporis sui tectus, ² nuditatem suam divino munere vestiebat. Hic quoties eum religiosi viri adire voluerunt, cursu avia petens, ³ congressus vitabat humanos. Uni tantummodo ferebatur se ante quinquennium præbuisse, qui credo potenti fide id obtinere promeruit: cui inter multa colloquia percunctanti, cur homines tantopere vitaret, respondisse perhibetur: *Eum qui ab hominibus frequentaretur, non posse ab Angelis frequentari.* Unde non immerito recepta opinione multorum fama vulgaverat; sanctum illum ab Angelis visitari. Ego autem à Sina monte digressus, ad Nilum flumen regressus sum, cujus ripas frequentibus monasteriis confertas utraque ex parte lustravi. Plerumque vidi, ut dudum dixeram, uno in loco habitare centenos: sed & ⁴ bina & terna millia in iisdem viculis degere constabat. Nec fane ibi minorem putetis diversantium in multitudine monachorum esse virtutem, quam eorum esse cognoscitis, qui se ab humanis cœtibus removerunt. Præcipua, ut jam dixeram, ibi virtus, & prima, est obedientia: neque aliter adveniens ad monasterium Abbatis suscipitur, quam qui tentatus prius fuerit, & probatus, nullum unquam recusaturus, quamlibet arduum ac difficile, indignumque toleratu, Abbatis imperium.

XII. Duo

¹ *Setis corporis sui tectus.*] Macarius: *Capilli capitis totum viri corpus operuerunt.* S. Onuphrius: *Cui tanta capillorum prolixitas erat, ut corpus illius, ipsorum diffusionem tegetetur.* Vita Pauli Eremitæ: *Crinitum calcaneo tenus hominem.*

² *Nuditatem suam divino munere vestiebat.*] Paphnutius Abbas in vita Onuphrii: *pro vestimento quoque foliis herbisque utebatur, quibus subte-*

riora renum tantummodo cingebat.

³ *Congressus vitabat humanos.*] Sic Anachoretæ multi, ut Joannes. De quo in vitis Patrum lib. 11. *Nulla femina ad conspectum ejus accessit, sed & viri raro & certis quibusque temporibus.*

⁴ *Bina & terna millia.*] Imo quinq. Cassian. iv. Inst. 1. *In Tabennensitarum in Thebaide cœnobio, plusquam quinq. millia fratrum sub uno Abbate reguntur.*

I Mona-

XII. Duo vobis referam incredibilis obedientiæ admodum magna miracula, licet suppetant plura recolenti: sed ad excitandam virtutum æmulationem, cui pauca non sufficiunt, multa non proderunt. Ergo cum quidam sæculi actibus abdicatis, ¹monasterium magnæ dispositionis ingressurus, cæpisset rogare: ²Abbas ei cæpit multa proponere, graves esse istius disciplinæ labores, sua vero dura imperia, quæ nullius facile valeret implere patientia. Aliud potius monasterium, ubi facilioribus legibus viveretur, expeteret: non tentaret aggredi, quod implere non posset. Ille vero nihil his terroribus permoveri, sed magis ita omnem obedientiam polliceri, ut si eum Abbas in ignem ire præciperet, non recusaret intrare. Quam illius professionem ubi magister accepit, non cunctatur probare profitentem. Casu clibanus propter ardebat, qui multo igne succensus, coquendis panibus parabatur: exundabat abruptis flamma fornacibus: & intra camini illius concava totis habenis regnabat incendium. Hoc igitur advenam illum jubet magister intrare. Nec distulit parere præcepto: medias flammæ nihil cunctatus ingreditur: quæ mox tam audaci fide victæ, velut illis quondam Hebræis pueris cessere venienti. Superata natura est, fugit incendium; & qui putabatur arsurus, velut frigido rore perfusus se ipse miratus est. Sed quid mirum, si tuum Christe tironem ignis ille non attigit? ut nec Abbatem pigeret dura mandasse, nec discipulum pœniteret imperio paruisse, qui eo die quo advenerat, dum tentaretur infirmus, perfectus inventus est; merito felix, merito gloriosus, probatus obedientia, glorificatus est passione.

XIII. In

¹ *Monasterium magnæ dispensationis.* Hieronymus præfat. in Regulam Pachomii: *Habent per singula monasteria patres & dispensatores, & hebdomadarios & ministros.*

² *Abbas ei cæpit multa proponere.*

Episcopi olim dicti Patres. Unde Patriarcharum nomen postea fluxit, quos Arabice *Abuna* vocant. Quod nomen postea præfectis monasteriorum hæsit in occidente, qui Abbates dicti.

XIII. In eodem autem monasterio factum id quod dicturus sum, recenti memoria ferebatur. Quidam itidem ad eundem Abbatem recipiendus advenerat, cum prima ei lex obedientiæ poneretur, ac perpetem polliceretur ad omnia vel extrema patientiam; casu Abbas floracinam virgam jampridem aridam manu gerebat. Hanc solo fixit, atque illi advenæ id operis imponit, ut tandiu virgulæ aquam irriguam ministraret, donec, quod contra omnem naturam erat, lignum aridum in solo arente viveret. Subjectus advena duræ legis imperio, aquam propriis humeris quotidie convehabat, quæ à Nilo flumine per duo fere millia petebatur. Jamque emenso anni spatio, labor non cessabat operantis, & de fructu operis spes esse non poterat; tamen obedientiæ virtus in labore durabat. Sequens quoque annus vanum laborem jam affecti fratris eludit. Tertio demum succedentium temporum labente curriculo, cum neque nocte neque interdiu aqarius ille cessaret operator, virga floruit. Ego ipsam ex illa virgula arbusculam, quæ hodieque intra atrium monasterii est ramis virentibus, vidi: quæ quasi in testimonium manens, quantum obedientia meruit, & quantum fides possit, ostendit. Sed me dies ante deficiet, quam diversa miracula, quæ mihi de virtutibus Sanctorum sunt compta, consummem.

XIV. Duo vobis adhuc præclara memorabo, quorum unum egregium erit adversus inflationem miseræ vanitatis exemplum; alterum adversus falsam justitiam non mediocre documentum. Quidam ergo Sanctus fugandorum de corporibus obsessis dæmonum 'incredibili præditus potestate, inaudita per singulos dies signa faciebat. Non solum

Incredibili præditus potestate.] De qua multa in Patrum vitis; In Vita Pachomii cap. XLIX. Diabolus ipse fatetur: Ex quo mirabilis incarnatio Christi fa-

cta est in terris, nos sine viribus profus existere capimus: ita ut ab his qui credunt in nomine ejus, illudamur ut passeres.

1 Cilicis

lum enim præfens, neque verbo tantum, sed absens quoque interdum ¹ cilicii sui fimbriis, aut epistolis missis, corpora obsessa curabat. Hic ergo mirum in modum frequentabatur à populis ex toto ad eum orbe venientibus. Taceo de minoribus: præfecti Comitesque, ac diversarum Judices potestatum pro foribus illius sæpe jacuerunt. ² Episcopi quoque sanctissimi, sacerdotali auctoritate deposita, contingi se ab eo, atque benedici humiliter postulantes, sanctificatos se ac divino munere illustratos, quoties manum illius vestemque contigerant, non immerito crediderunt. Hic ferebatur omni potu in perpetuum penitus abstinere, ac pro cibo (tibi Sulpici in aurem loquar, ne Gallus hoc audiat) ³ septem tantum caricis sustentari. Interea sancto viro, ut ex virtute honor, ita ex honore vanitas cœpit obrepere. Quod malum ille ubi primum potuit in se sentire grassari, diu multumque discutere conatus est: sed repelli penitus vel tacita conscientia vanitas, perseverante virtute, non potuit. Ubique nomen ejus dæmones fatebantur: excludere à se confluentium populos non valebat. Virus interim latens serpebat in pectore, & cujus nutu ex aliorum corporibus dæmones fugabantur, se ipsum occultis cogitationibus vanitatis purgare non poterat. Totis igitur precibus conversus ad Dominum fertur orasse, ut permissa in se mensibus quinque diaboli potestate, similis his fieret, quos ipse curaverat.

Quid

¹ Cilicii sui fimbriis.] Sic supra de Martino: fimbriae vestimenti ejus, cilicioque detractæ, crebras super infirmantibus egere virtutes. In vita ejus cap. XIX.

² Episcopi quoque sanctissimi, sacerdotali auctoritate deposita.] Id est, Episcopali. Concil. Taurinense C. V. Juxta literas venerabilis memoriæ Ambrosii Episcopi, vel Romanæ Ecclesiæ Sacerdotis. Ubi Romanæ Ecclesiæ Sacerdos Papa Syricius vocatur. Vide quæ no-

tavimus ad cap. XXVI. Vitæ Martini.

³ Septem tantum caricis.] Sunt ex ficorum genere, Syriæ peculiare. Plin. XIII. 5. Cassianus Collat. VIII. cap. I. Caricas inter eremitarum edulia refert. Hieron. in vita Pauli eremitæ cap. V. Quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Et in Hilarione cap. III. Herbarum ergo succo & paucis caricis, post triduum vel quatrimum deficientem animam sustentabat.

Quid multis morer? ille præpotens; ille qui signis atque virtutibus toto Oriente vulgatus, ille ad cuius limina populi ante confluerant, ad cuius fores summæ istius sæculi se prostraverant potestates, correptus à dæmone est, tentus in vinculis, omnia illa quæ¹ energumeni solent ferre, perpeffus. Quinto demum mense purgatus est non tantum dæmone, sed, quod illi erat utilius atque optatius, vanitate. Sed mihi ista replicanti, nostra infelicitas, nostra occurrit infirmitas. Quis enim nostrum est, quem si unus homunculus humilis salutaverit, aut fatuis atque adulantibus verbis fœmina una laudaverit, non continuo elatus sit superbia, non statim inflatus sit vanitate? ut etiam si non habeat conscientiam sanctitatis, tamen quia vel stultorum adulatione, aut fortassis errore sanctus esse dicatur, sanctissimum se putabit. Jam verò si ei munera crebra mitantur, Dei se munificentia asserit honorari, cui dormienti atque resoluta necessaria conferantur. Quod si vel de modico ei aliqua virtutis signa succederent, Angelum se putaret. Cæterum² cum neque opere neque virtute conspicuus sit, si quis clericus fuerit effectus, dilatat continuo simbrias suas, gaudet salutationibus, inflatur occurfionibus: ipse etiam ubique discurret. Et qui ante pedibus aut asello ire consueverat, spumante equo superbus invehitur: parva prius ac vili cellula contentus habitare, erigit celsa laquearia, construit multa conclavia, sculpsit ostia, pingit armaria, vestem respuit grossiorem, indumentum molle desiderat. Atque hæc caris viduis ac familiaribus mandat tributa virginibus: ³ illa, ut byrrum ri-

gen-

¹ *Energumeni.*] Sic dicebantur illi quos malus genius infederat, *δαιμονια-ζώδης*.

² *Cum neque opere, neque virtute conspicuus sit.*] Operæ præteritum est vitam ac mores clericorum illius ætatis graphice depictam nativisque coloribus expref-

sam, verbis Sulpicii ex Dialogo 1. & initio secundi proponere. Ex qua Clerici superbia monachorum ordo fluxit, qui se ab illis vitæ austeritate & *ἀσκησὶ* sejunxerunt. *Salmasius.*

³ *Illam, ut byrrum rigentem, hæc ut fluentem texat lacernam.*] Epitheta non sane hic

gentem, hæc ut fluentem texat lacernam. Verum hæc describenda mordacius, beato viro Hieronymo relinquamus: ad propositum revertamur. Tu vero, *inquit Gallus meus*, nescio quid Hieronymo reliqueris disputandum, ita breviter universa nostrorum instituta complexus es, ut pauca hæc tua verba, si æquanimiter acceperint, & patienter expenderint, multum eis arbitrer profutura, ut non indigeant libris post hæc Hieronymi coërceri. Sed tu illa potius evolve, quæ cœperas, & illud quod adversus falsam justitiam dicturum te esse promiseras, prode documentum. Nam ut vere tibi fatear, nullo perniciosius malo intra Gallias laboramus. Ita faciam, *Posthumianus inquit*, nec te diutius tenebo suspensum.

XV. Adolescens quidam ex Asia prædives opibus, genere clarus, habens uxorem & filium parvulum, cum in Ægypto tribunus esset, & frequentibus adversum Blem-

bos

hic inania: sed superbiam vestium captum vulgi superantem innuunt. Alioqui byrrus & lacerna vestium genera plebeia olim erant, & utcumque vilia. Nam lacernis nobiliores atque illustriores non utebantur, nisi tempore pluvio aut in spectaculis, quas & togis tum superinduebant. Byrrus videtur fuisse vestis hirsuta pilis, qualis fortasse endromis Martialis: aut certe, qualiscumque fuit, rigebat potius, quam fluebat: & militibus propria fuit, quod indicat lex I. *que quisque habitu*, C. Th. omnibus enim, præterquam militum servis, byrris uti licebat. Atrebatikos & Canusinos byrros nominat Capitolinus in Carino. *Giselinus*. Byrrus, lacerna, chlamys, eadem vestis, solo nomine diversa, ut ex Artemidoro II. *ἀνεργον*. III. patet. Byrrus coloris ut plurimum, byrri, hoc est, russi, unde & nomen. Nam *byrrum* & *byrrum* Latini dixerunt, quod Græci *πύρρον*. Sed & cujlibet coloris lacernas, byrros etiam

ἡγέμενος appellabant. Cum apud Romanos togæ desissent, byrris sive lacernis usi sunt. Eo igitur tempore byrrus erat *ἡγέμενος*, pallium ascetarum gestamen. Byrris pretiosioribus Episcopi, minus pretiosis presbyteri, postquam pallia reliquerunt, usi. Ideo byrros sibi monachi interdixerunt, quod ambitiosior esset vestis. *Cassianus* de habitu Monachi cap. VII. *Isidorus*. Sub byrro clerici colobia primum, hoc est, tunicas sine manicis, postea dalmaticas gestare cœperunt auro clavatas. *Salmasius*. Vide & Rosweydam in *Vitis Patrum*.

I *Adversum Blembos*.] Lege Blemmyos. Blemmyi Æthiopes sunt apud Syenen. Chrysofomus: *Palladius Blemmyorum* sive Æthiopum Episcopum servari prope locum qui Syene vocatur. Citat Baronius. *Strabo* XVII. Βλέμενες ἢ Νόβαι, ἢ Μεγάβαροι, οἱ ὑπὲρ Συώνης Αἰθίοπες.

bos expeditionibus quædam eremi contigisset, sanctorum etiam tabernacula complura vidisset, à beato viro Johanne verbum salutis accepit. Nec moratus inutilem militiam cum vano illo honore contemnere, eremum constanter ingressus, brevi tempore in omni genere virtutum perfectus emicuit: potens jejuniis, humilitate conspicuus, fide firmus, facile se antiquis monachis studio virtutis æquaverat: cum interim subiit eum cogitatio, injecta per diabolum, quod rectius esset, ut rediret ad patriam filiumque unicum ac domum totam cum uxore salvaret: quod utique esset acceptius Deo, quam si solum se sæculo eripere contentus, salutem suorum non sine impietate negligeret. Istiusmodi ergo falsæ justitiæ colore superatus, post quadriennium fere cellulam suam atque propositum eremita deseruit. Sed ubi ad proximum monasterium, quod à multis fratribus habitabatur, accessit, causam discessionis atque consilium quærentibus, confitetur. Renitentibus cunctis, & præcipue loci illius Abbate renitente, malo animo fixa sententia non potuit avelli. Igitur infelici se obstinatione proripiens, cum dolore omnium digressus à fratribus, vix è conspectu abscesserat, impletus à dæmone, cruentasque spumas ore provolvens, suis dentibus se ipse lacerabat. Deinde ad idem monasterium fratrum humeris reportatus, cum coërceri in eo immundus spiritus non valeret, necessitate cogente, ferreis nexibus alligatur, pedes cum manibus vinciuntur. Non immerita pœna fugitivo, ut quem non cohibuerat fides, catena cohiberent. Post biennium demum oratione sanctorum ab immundo spiritu liberatus, ad eremum, unde discesserat, mox regressus, & ipse correptus & aliis post futurum exemplo, ne quem aut falsæ justitiæ umbra decipiat, aut incerta mobilitas inutili levitate compellat semel cœpta

I Domum totam cum uxore salvaret.] argumentum, nec à Dæmone, ut Sulpicius putat, sed ipso Deo profectum.

deserere. Hæc vos de virtutibus Domini, ¹ quas in servis suis vel imitanda operatus est, vel timenda, scire sufficiat. Sed quia satisfeci vestris auribus, immo etiam verbosior fortasse, quam debui, tu modo (ad me autem loquebatur) debitum fenus exsolve, ut te de Martino tuo, ut es solitus, plura referentem, jam pridem in hoc desiderio meis æstantibus, audiamus. Quid, *inquam*, tibi de Martino meo liber ille non sufficit, quem ipse tu nosti me de illius vita atque virtutibus edidisse?

XVI. Agnosco id quidem, Posthuvianus *inquit*, neque unquam à dextera mea liber ille discedit. Nam si agnoscis (aperit librum, qui sub veste latebat) en ipsum. Hic mihi, *inquit*, terræ ac mari comes, hic in peregrinatione tota socius & consolator fuit. Sed referam tibi plane, quo liber iste penetraverit; & quam nullus fere in orbe terrarum locus sit, ubi non materia felicitis historiæ divulgata teneatur. Primus eum Romanæ urbi, vir studiosissimus tui, Paulinus invexit. Deinde cum tota certatim urbe raperetur, exultantes librarios vidi, quod nihil ab his quæstuosius haberetur, siquidem nihil illo promptius, nihil carius venderetur. Hic navigationis meæ cursus, longe ante progressus: cum ad Africam venissem, jam per totam Carthaginem legebatur. Solus eum Cyrenensis ille presbyter non habebat: sed me largiente descripsit. Nam quid ego de Alexandria loquar? ubi pæne omnibus magis quam tibi notus est. Hic Ægyptum, Nitriam, ² Thebaidam, ac tota ³ Memphitica regna transivit. Hunc ego in eremo à quodam sene legi vidi: cui cum me familiarem tuum

¹ *Quas in servis suis vel imitanda.*] Mira constructio. sed quis ausit libris uno ore sic legentibus repugnare, *Lazqua.* Idem hic dialogum secit, novo præfixo titulo, cum dialogismus sit perpetuus, neque vel unus m. liber hujusmodi lectionem præ se ferat. *Gistlin.*

² *Thebaidam.*] Sic hoc loco o.l. quos sequor, cum videam & Hilarium eadem vocis consignatione uti. *Gistlinus.* Notatum id supra ex vitis patrum, ubi frequens.

³ *Memphitica regna.*] Vide Notas ad I I. Histor. pag. 418. b.

tuum esse dixissem, & ab illo & à multis fratribus hæc mihi injuncta legatio est, ut si unquam terras istas te incolu-
mi contigissem, ea te supplere compellerem, quæ in illo
tuo libro de virtutibus beati viri professus es præterisse.
Age ergo, quia non illa à te audire desidero, quæ scripta
sufficiunt, illa quæ tum vel propter legentium, ut credo,
fastidium præteristi, multis in una mecum à te poscenti-
bus explicentur. Equidem Posthumiane, *inquam*, cum te
jam dudum de sanctorum virtutibus intentus audirem, ta-
citis ad Martinum meum cogitationibus recurrebam, me-
rito perspiciens omnia illa quæ singuli diversa fecissent,
per unum istum facile completa. Nam cum excelsa retu-
leris (quod mihi dixisse liceat pace sanctorum) nihil à te
penitus audivi, in quo Martinus esset inferior.

XVII. Sed sicut nullius unquam cum illius viri meri-
tis profiteor conferendam esse virtutem: ita & illud anim-
adverti decet: iniqua illum cum eremitis, vel etiam a-
nachoretis, condicione conferri. Illi enim ab omni im-
pedimento liberi, cælo tantum, atque Angelis testibus
plane admirabilia docentur operari. Iste in medio cœtu
& conversatione populorum, inter clericos dissidentes,
inter episcopos sævientes, cum fere quotidianis scandalis
hinc atque inde premeretur, inexpugnabili tamen adver-
sus omnia virtute fundatus stetit: & tanta operatus est,
quanta ne illi quidem, quos ante audivimus esse in eremo
vel fuisse, fecerunt. Ac si illi paria fecissent, quis iudex
tam esset injustus, ut non istum esse potiolem merito ju-
dicaret? Puta enim istum fuisse militem qui pugnaverit
in iniquo loco, & tamen victor evaserit: illos autem æque
componere militibus, sed qui ex æquo loco, aut etiam de
supe-

Iste in medio cœtu.] Vere dictum,
Anachoretæ se tantum diligunt: proxi-
mum negligunt. Tanto illis excelsior
Marrinus, qui proximi sui studiosus

fuit. Vide quæ Spanhemius contra A-
nachoretas in Dubiis, incomparabili
opere, disputat. Locus paulo ante
notatus est.

I Sapient

superiore certaverint. Quid ergo? & si omnium una victoria est, non potest esse par gloria. Et tamen cum præclara retuleris, à nemine retulisti mortuum suscitatum: quo uno utique te necesse est confiteri Martino neminem conferendum. Nam si admirandum est, quod illum Ægyptium flamma non attigit: hic quoque ¹ sapius imperavit incendiis. Si revolvas, quod Anachoretis feritas bestiarum victa succubuit: hic familiariter & rabiem bestiarum, & serpentium venena compescuit. Quod si illum conferas, qui immundis spiritibus obsessos verbi imperio, ac etiam fimbriarum virtute curabat: ne in hac quidem parte inferiorem fuisse Martinum multa documenta sunt. Si etiam ad illum recurras, qui fetis suis pro veste contentus, putabatur ab Angelis visitari; cum isto Angeli quotidie loquebantur. Jam vero adversus vanitatem atque jactantiam ita invictum spiritum gessit, ut illa vitia fortius nemo contempserit, cum quidem immundis spiritibus adflatos absens plerumque curaverit; nec solum Comitibus, aut Præfectis, sed ² ipsis etiam Regibus imperaret. Minimum id quidem in illis virtutibus: sed credas velim, non solum vanitati, sed causis etiam atque occasionibus vanitatis, neminem fortius repugnasse. Parva quidem, sed non prætereunda dicturus sum: quia & ille laudandus est, qui summa præditus potestate, tam religiosam ad reverentiam beati viri ostenderit voluntatem. Memini ³ Vincentium Præfectum, virum egregium, & quo nullus sit intra Gallias omni virtutum genere præstantior, dum Turonos præteriret, à Martino sapius poposcisse, ut ei convivium in suo monasterio daret: in quo quidem exemplum

B. Am-

¹ Sapius imperavit incendiis.] Bis, ut in Vita annotavit cap. xi. & Epist. i.

² Ipsi etiam Regibus imperaret.] Vide Notas ad caput xxiii. Vitæ Martini.

³ Vincentium præfectum.] A, cccc. sub

Stilicone Consule Vincentius prætorii præfecturam in Galliis gessit, ut rescriptum Honorii Imperatoris ad eundem datum significat. l. i. *Utrum vi. C.* Theodos. Hujus cum laude Severus meminit. *Baron.*

x Hoc

B. Ambrosii Episcopi præferebat: qui eo tempore Con-
sules & Præfectos subinde pascere ferebatur; sed virum al-
terioris ingenii, ne qua ex hoc vanitas atque inflatio obre-
peret, noluisse. Ergo fatearis necesse est, in Martino om-
nium illorum quos enumerasti, fuisse virtutes: Martini
autem in illis omnibus non fuisse. Quid tu, inquit Posthu-
mianus, ita mecum? quasi non eadem tecum sentiam sem-
perque senserim.

XVIII. Ego vero quoad vivam semper, & sapiam,
Ægypti monachos prædicabo. Laudabo anachoretas, mi-
rabor eremitas: Martinum semper excipiam, non illi ego
quemquam audebo monachorum, certe non episcopo-
rum quempiam comparare. Hoc Ægyptus fatetur, hoc
Syria, hoc Æthiops comperit, ¹ hoc Indus audivit, hoc
² Parthus & Persa noverunt: nec ignorat Armenia. ³ Bo-
sphorus exclusa cognovit, & postremo si quis aut ⁴ Fortu-
natas Insulas, aut ⁵ Glacialem frequentat Oceanum. Quo
miserior est regio ista nostra, quæ tantum virum cum in
proximo habuerit, nosse non meruit. Nec tamen huic
crimini miscebo populares: soli illum clerici, soli nesciunt
sacerdotes. Nec immerito. Nosse illum invidi nolue-
runt; quia si virtutes illius nosset, sua vitia cognovissent.
Horreo dicere, quod nuper audivi, infelicem dixisse ne-
scio quem, te in illo libro tuo plura mentitum. Non est
homi-

¹ Hoc Indus audivit.] In vita Macarii
Romani: Ubi cælum terræ jungitur. Ita
putarunt antiqui, planam esse terram,
& alicubi cælo jungi. Ibi que Paradi-
sum collocarunt. Alcimus Avitus 1. de
Genesi:

Ergo ubi transmisit mundi caput incipit
Indis,

Quo perhibent terram confinia jungere
cælo,

Lucus inaccessa cunctis mortalibus arce,
Permanet. —

² Parthus & Persa.] Vide Notas ad

libros Historiarum, ubi de his nomi-
nibus.

³ Bosphorus.] Scythia, quæ Christia-
nismum amplexa, & cui unicus tum præ-
erat Episcopus. Sozomen. VII. 19. Salmast.

⁴ Fortunatas Insulas.] Quæ Canaria.
De quo in Opere de Originibus Ame-
ricanis.

⁵ Glacialem Oceanum.] De eodem in
opere citato. Juvenalis:

Ultra Sauromas fugere hinc libet &
glacialem
Oceanum.

1 Hominem

hominis vox ista, sed diaboli; nec Martino in hac parte detrahitur, sed fidei Euangelii derogatur. Nam cum Dominus ipse testatus sit istiusmodi opera, quæ Martinus implevit, ab omnibus fidelibus esse facienda; qui Martinum non credit ista fecisse, non credit Christum ista dixisse. Sed infelices, degeneres, somnolenti, quæ ipsi facere non possunt, facta ab illo erubescunt; & malunt illius negare virtutes, quam suam inertiam confiteri.

XIX. Verum nobis ad alia properantibus, omnis istorum memoria relinquatur; tu potius, ut jamdudum desidero, residua Martini opera contexe. At ego, *inquam*, arbitror rectius istud à Gallo esse poscendum, quippe qui plura noverit (neque enim ignorare potuit magistri facta discipulus) & qui non immerito istam vicem non solum Martino, sed etiam nobis debeat; ut, quia ego jam librum editum, ac tu hæctenus Orientalium gesta memorasti, istam demum necessarij sermonis historiam Gallus evolvat: quia, ut dixi, & nobis debet loquendi vicem, & Martino suo credo præstabit, ut non gravate illius facta commemoret.

XX. Ego plane, *inquit* Gallus, licet impar sim tanto oneri, tamen relatis superius à Posthumiano obedientiæ cogor exemplis, ut munus istud quod imponitis, non recusem. Sed dum cogito me¹ hominem Gallum inter Aquitanos verba facturum, vereor ne offendat vestras nimium urbanas aures sermo rusticior. Audietis me tamen ut² Gurdonicum hominem, nihil cum fuce aut cothurno loquentem. Nam si mihi tribuitis Martini me esse discipulum; illud

¹ *Hominem Gallum inter Aquitanos.*] Vide Notas ad II. Historiarum ubi illa verba: *Aquitanis, Gallis ac Hispanis.*

² *Gurdonicum hominem.*] In Ms. *Gurtonicum*, & *Gurtonicum*. Gifelin. *Gurdonicus* homq est stolidus, importu-

nus, vel potius simplex. Quintil. I. 9. *Gurdos*, quos pro stolidis accepit vulgus, ex Hispania traxisse originem audivi. Hispani ab Africis acceperunt eam vocem. Laberius enim apud Gellium XVI. 7. se *gurdum* ex Africa venientem accepisse scribit.

¹ *Celtice,*

lud etiam concedite, ut mihi liceat exemplo illius inanes sermonum phaleras & verborum ornamenta contemnere. Tu vero, *inquit* Posthumianus, vel ¹ Celtice, aut si mavis, Gallice loquere, dummodo jam Martinum loquaris. Ego autem profiteor, quia etiamsi mutus esses, non defutura tibi verba, quibus Martinum facundo ore loquereris: sicut ² Zachariae in Joannis nomine lingua resoluta est. Ceterum cum sis scholasticus, hoc ipsum quasi scholasticus artificiose facis, ut excuses imperitiam, quia exsuperas eloquentia. Sed neque monachum tam astutum, neque Gallum decet esse tam callidum. Verum aggredere potius, & quod te manet explica. Nimium enim dudum alias res agentes consumimus tempus: & jam solis occidui umbra prolixior monet, non multum diei, vicina nocte, superesse. Deinde cum paullulum omnes conticuissemus, Gallus ita coepit: Cavendum mihi imprimis esse arbitror, ne ea de Martini virtutibus repetam, quae in libro suo Sulpicius iste memoravit. Unde prima illius inter militandum gesta praetereo: neque ea attingam, ³ quae laicus egit, ac monachus; nec vero audita ab aliis potius, quam quae vidi ipse, dicturus sum.

¹ Celtice, aut si mavis, Gallice loquere.] Celtas intelligit, qui antiqua lingua Gallorum utebantur, Gallos qui recentiori, & in Romanam corrupta. *Horn.*
² Zachariae in Joannis nomine.] Luc. c. 11.

³ Quae laicus egit ac monachus.] *Infra Dial. 111. 20. Saevit in clericos, grassatur in laicos. Ubi vide Notas. Monachitum adhuc à clericis distincti. Supra id ostensum.*